

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ  
ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ  
ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΣΠΩΝ**

**ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ**

**ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ**

Από το πρακτικό **08/2025** της τακτικής δημόσιας συνεδρίασης του δημοτικού συμβουλίου του Δήμου Πρεσπών στις **20 Αυγούστου 2025**.

**ΑΡ. ΑΠ. : 63/2025**

**Περίληψη: «Ανακήρυξη της κυρίας Κλεοπάτρας Θεολογίδου ως Επίτιμης Δημότισσας του Δήμου Πρεσπών».**

Σήμερα **20 Αυγούστου του 2025**, ημέρα Τετάρτη και ώρα **11:00'**, στην αίθουσα συνεδριάσεων του Δήμου Πρεσπών, συνήλθε σε δημόσια τακτική συνεδρίαση το Δημοτικό Συμβούλιο, του Δήμου Πρεσπών, ύστερα από έγγραφη πρόσκληση του Προέδρου του με αρ. πρωτ. **4890/08/14-08-2025**, η οποία επιδόθηκε προς όλους τους Δημοτικούς Συμβούλους και όλους τους Προέδρους Δημοτικών Κοινοτήτων του Δήμου, με κάθε πρόσφορο μέσο, (ηλεκτρονικά) σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 67 του Ν. 3852/2010 (ΦΕΚ Α' 87/2010).

Η πρόσκληση κοινοποιήθηκε και στον Δήμαρχο Πρεσπών κ. Γεώργιο Στεργίου, ο οποίος ήταν παρών στη συνεδρίαση.

Αφού διαπιστώθηκε ότι υπάρχει νόμιμη απαρτία, εφόσον ήταν παρόντα **12** μέλη από το σύνολο των **13** Δημοτικών συμβούλων δηλ:

**ΠΑΡΟΝΤΕΣ**

1. Γεωργίου Φώτιος (Πρόεδρος Δ. Σ.)
2. Κακαράντζας Νικόλαος (Αντιπρόεδρος Δ.Σ.)
3. Φωτίου Αντώνιος (Γραμματέας Δ.Σ.)
4. Μανούρης Κων/νος (Αντιδήμαρχος)
5. Μπαμπάκου Μαργαρίτα (Αντιδήμαρχος)
6. Δημητρόπουλος Εμμανουήλ (Αντιδήμαρχος)
7. Νόνας Παναγιώτης
8. Τσίκου Βουτσινά Ιωάννα
9. Αγορόπουλος Βασίλειος
10. Βλαχόπουλος Αναστάσιος
11. Τσέπας Βασίλειος
12. Τράσια Έλλη

**ΑΠΟΝΤΕΣ**

1. Ντίσιος Χαράλαμπος
- που δεν παρουσιάσθηκαν αν και κλήθηκαν νόμιμα.

Στην συνεδρίαση ήταν παρόν και ο Δημοτικός υπάλληλος κ. Μιχαηλίδης Αναστάσιος, για την τήρηση των πρακτικών.

Ο Πρόεδρος του Δ. Σ. κήρυξε την έναρξη της συνεδρίασης και αφού ανέγνωσε τα πρακτικά της προηγούμενης συνεδρίασης, κάλεσε το Συμβούλιο να τα επικυρώσει.

Το Συμβούλιο επικύρωσε τα Πρακτικά της προηγούμενης συνεδρίασης.

Ο πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου εισηγούμενος το 6<sup>ο</sup> θέμα της ημερήσιας διάταξης είπε τα εξής:

Η Κλεοπάτρα Θεολογίδου είναι αρχιτέκτων με εξειδίκευση στην αποκατάσταση μνημείων. Αποφοίτησε από το Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στην αποκατάσταση ιστορικών μνημείων και συνόλων στο Πανεπιστήμιο του York στην Αγγλία. Από το 1979 έως το 2002 εργάστηκε στο Υπουργείο Πολιτισμού, υπηρετώντας στις 9η και 11η Εφορείες Βυζαντινών Αρχαιοτήτων με αρμοδιότητα, μεταξύ άλλων, όλους τους νομούς της Δυτικής Μακεδονίας. Σε αυτή τη θέση ήταν υπεύθυνη για την προστασία και αποκατάσταση

βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων της περιοχής, συμπεριλαμβανομένης της περιοχής των Πρεσπών. Παράλληλα, δίδαξε ως εντεταλμένη διδάσκουσα μαθήματα παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και αποκατάστασης μνημείων στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2001-2009), ενώ διετέλεσε ειδική σύμβουλος της δημάρχου Βέροιας (2007-2014) σε θέματα προστασίας και προβολής της πολιτιστικής κληρονομιάς. Από το 2001 είναι ενεργό μέλος και αναπτύσσει εθελοντική δράση μέσω της Ελληνικής Εταιρείας Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, στην οποία έχει διατελέσει πρόεδρος της Τοπικής Επιτροπής Ημαθίας, πρόεδρος του Παραρτήματος Θεσσαλονίκης και σήμερα είναι μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου. Έχει εκπονήσει μεγάλο αριθμό μελετών αποκατάστασης βυζαντινών και μεταβυζαντινών ναών και άλλων μνημείων, έχει οργανώσει και επιβλέψει πλήθος έργων αποκατάστασης και έχει σχεδιάσει και υλοποιήσει μελέτες για μουσεία και εκθέσεις. Έχει διοργανώσει πληθώρα δράσεων για την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς με στόχο τη διάδοση της γνώσης και την ευαισθητοποίηση των πολιτών και έχει βραβευθεί από ελληνικούς και ευρωπαϊκούς φορείς για το έργο της. Η βαθιά επιστημονική της γνώση και εμπειρία στην αρχιτεκτονική συντήρηση, σε συνδυασμό με το πάθος της για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, την καθιστούν μια εξέχουσα προσωπικότητα στον χώρο της αποκατάστασης μνημείων.

### **Το έργο της στην Πρέσπα**

Το σύνολο του έργου της Κλεοπάτρας Θεολογίδου στις Πρέσπες συνιστά μια ολοκληρωμένη προσπάθεια διάσωσης και ανάδειξης μιας μοναδικής πολιτιστικής κληρονομιάς. Χάρη στις παρεμβάσεις της, διασώθηκαν μνημεία που κινδύνευαν άμεσα με κατάρρευση όπως η Βασιλική και ο Άγιος Δημήτριος του Αγίου Αχιλλείου και ο Άγιος Νικόλαος Πύλης και αποκαταστάθηκε σημαντικός αριθμός άλλων σε όλη τη λεκάνη των Πρεσπών με στόχο τη στερέωση και ανάδειξή τους, όπως ο βυζαντινός ναός του Αγ. Γερμανού και τα ασηκταριά της Παναγίας Ελεούσας και Μεταμόρφωσης του Σωτήρος στη Μεγάλη Πρέσπα. Η σημασία του έργου της δεν έγκειται μόνο στην τεχνική διάσωση των δομών, αλλά και στη συνολική αναβίωση του πολιτιστικού τοπίου της Πρέσπας. Τα μνημεία αυτά, μετά την αποκατάστασή τους, αναδείχθηκαν και εντάχθηκαν ξανά στη ζωή της περιοχής: απέκτησαν επισκέψιμους χώρους, ενημερωτική σήμανση, ασφαλείς προσβάσεις και φωτισμό, συμβάλλοντας έτσι στη μετατροπή της Πρέσπας σε έναν τόπο όπου ο επισκέπτης μπορεί να βιώσει την ιστορία μέσα σε ένα απaráμιλλο φυσικό περιβάλλον.

Είναι χαρακτηριστικό ότι η περιοχή των Πρεσπών αναγνωρίστηκε επισήμως ως τόπος εξαιρετικής αξίας, συμπεριλαμβανομένης της πολιτιστικής της κληρονομιάς: το 2014 η Ελλάδα υπέβαλε την περιοχή των Πρεσπών, μαζί με τα βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία της, στον Ενδεικτικό Κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO ως "μεικτό" μνημείο (φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς). Η ένταξη αυτή σημαίνει ότι οι Πρέσπες θεωρούνται τόπος οικουμενικής αξίας, όπου το φυσικό κάλλος συμβαδίζει αρμονικά με τα ανθρώπινα δημιουργήματα του παρελθόντος. Δεν είναι υπερβολή να ειπωθεί ότι χωρίς τις έγκαιρες επεμβάσεις της κ. Θεολογίδου τη δεκαετία του 1990, πολλά από αυτά τα μνημεία δεν θα υπήρχαν σήμερα για να συμβάλουν σε αυτήν την αναγνώριση. Η δράση της συνετέλεσε αποφασιστικά στη διάσωση και ανάδειξη αυτού του μοναδικού πολιτιστικού αποθέματος, ως ζωντανή μαρτυρία της ιστορίας της Πρέσπας μέσα στους αιώνες. Μας δίνει δε τη δυνατότητα να διακδικήσουμε επαρκώς την ένταξη στον επίσημο Κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO.

Παράλληλα, το έργο της είχε και έχει πολλαπλασιαστικά οφέλη για την τοπική κοινωνία και ανάπτυξη. Η ανάδειξη των μνημείων δημιούργησε νέες ευκαιρίες για ήπιο πολιτιστικό τουρισμό. Ήδη από την ολοκλήρωση των έργων, οι Πρέσπες άρχισαν να προσελκύουν περισσότερο ενδιαφέρον από επισκέπτες, με τα μνημεία να συμπεριλαμβάνονται σε τουριστικές διαδρομές και προσκυνηματικές περιηγήσεις. Αυτή η πολιτιστική αναζωογόνηση συνδέεται άμεσα με την διάσωση και την αξιοποίηση των μνημείων που αποτέλεσε έργο της Θεολογίδου, η οποία, μεταξύ άλλων είχε τη διαχείριση και τον συντονισμό των έργων και των στενών συνεργατών της, ανάμεσα στους οποίους ξεχωρίζουμε την καθηγήτρια ΑΠΘ κ. Μελίνα Παϊσίδου, αρχαιολόγο, υπεύθυνη των ανασκαφικών εργασιών, τον αείμνηστο Πέτρο Σγούρο, συντηρητή έργων τέχνης, υπεύθυνο των εργασιών συντήρησης τοιχογραφιών και τους αρχιτέκτονες Μαρία Κούλη και του Αχιλλέα Στόιο. Επιπλέον, η παρουσία καλά διατηρημένων μνημείων δίνει την ευκαιρία σε σχολεία, πανεπιστήμια και ερευνητές να επισκέπτονται την Πρέσπα για εκπαιδευτικούς σκοπούς, ενισχύοντας την εκπαιδευτική διάσταση της περιοχής. Αυτή ενισχύεται και από δράσεις ανάδειξης που επιμελήθηκε όπως η διαμόρφωση της έκθεσης «Πρέσπες. Μνημεία και Τέχνη» στο Αρχαιολογικό Μουσείο Φλώρινας, για την ανάδειξη των μνημείων των Πρεσπών και την προσωρινή έκθεση στο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης με το έργο των Πρεσπών, με συνδιοργάνωση των αρμοδίων Εφορειών (ΙΖ ΕΠΚΑ και 11η ΕΒΑ). Παράλληλα, η Κλεοπάτρα Θεολογίδου δρομολόγησε τη λειτουργία της Βυζαντινής Συλλογής στον Άγιο Γερμανό, η οποία παραμένει ακόμη ζητούμενο. Η Συλλογή αυτή προορίζεται να λειτουργήσει ως κέντρο αρχαιολογικής

ενημέρωσης, αναδεικνύοντας τα σημαντικά ευρήματα και συνδέοντάς τα με τα αποκατεστημένα μνημεία της περιοχής.

Συνοψίζοντας, η Κλεοπάτρα Θεολογίδου, με το όραμα, την επιστημονική αρτιότητα και την αφοσίωσή της, πέτυχε, μαζί με τους συνεργάτες της, να διασώσει και να αναδείξει τους Βυζαντινούς και Μεταβυζαντινού θησαυρούς των Πρεσπών, κληροδοτώντας στις επόμενες γενιές ένα πολιτιστικό τοπίο ζωντανό και πολύτιμο. Η συμβολή της είναι καθοριστική για το γεγονός ότι οι Πρέσπες σήμερα δεν φημίζονται μόνο για το φυσικό τους κάλλος, αλλά και για τα ιστορικά τους μνημεία, έναν αδιάσπαστο συνδυασμό φύσης και πολιτισμού. Για όλους αυτούς τους λόγους, η αναγόρευση της κας Θεολογίδου σε Επίτιμη Δημότισσα του Δήμου Πρεσπών συνιστά μια ελάχιστη ένδειξη τιμής και ευγνωμοσύνης. Αντανakλά την αναγνώριση ότι χάρη στο έργο της διαφυλάχθηκε η πολιτιστική ταυτότητα του τόπου και τέθηκαν οι βάσεις για μια βιώσιμη τουριστική και πολιτιστική ανάπτυξη, εναρμονισμένη με την προστασία της κληρονομιάς μας. Με την πράξη αυτή, ο Δήμος Πρεσπών τιμά μια επιστήμονα και λειτουργό του πολιτισμού, της οποίας το έργο υπήρξε –και παραμένει– ανεκτίμητο για τις Πρέσπες.

### **Αναλυτική Παρουσίαση Παρεμβάσεων στα Μνημεία της Πρέσπας**

Η συμβολή της Κλεοπάτρας Θεολογίδου στην περιοχή των Πρεσπών είναι ανεκτίμητη, καθώς υπήρξε επικεφαλής ενός ολοκληρωμένου προγράμματος για την προστασία, αποκατάσταση και ανάδειξη των βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων της λεκάνης Πρεσπών. Η περιοχή των Πρεσπών διαθέτει πλούσια πολιτιστική κληρονομιά, με μνημεία από τον 10ο αιώνα και μετά, πολλά από τα οποία είχαν εγκαταλειφθεί και υποστεί σοβαρές φθορές από το πέρασμα του χρόνου και τις δύσκολες καιρικές συνθήκες. Το 1994 υποβλήθηκε, σε συνεργασία της Νομαρχίας Φλώρινας με την 11η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, δέσμη έντεκα (11) έργων αποκατάστασης εκκλησιαστικών μνημείων των Πρεσπών προς ένταξη στο Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (1994-1999). Τα έργα εγκρίθηκαν στο πλαίσιο του Μέτρου «Τουριστική Ανάπτυξη» με συνολικό προϋπολογισμό 312 εκατομμυρίων δραχμών, και οι εργασίες ξεκίνησαν το 1995 με προβλεπόμενη ολοκλήρωση το 2001. Η ένταξη των έργων σε πρόγραμμα τουριστικής ανάπτυξης καταδεικνύει ότι η διατήρηση των μνημείων συνδέθηκε από την αρχή με την ανάδειξή τους και την αξιοποίησή τους ως πόρων βιώσιμης ανάπτυξης για την τοπική κοινωνία. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται αναλυτικά οι κυριότερες παρεμβάσεις στα μνημεία της Πρέσπας υπό την ευθύνη της κ. Θεολογίδου, με έμφαση στην κλίμακα, τη δυσκολία και τη σημασία κάθε έργου, καθώς και στη μεθοδολογία που εφαρμόστηκε.

#### **Βασιλική Αγίου Αχιλλείου (Νησί Μικρής Πρέσπας)**

Στο μικρό νησί του Αγίου Αχιλλείου στη Μικρή Πρέσπα δεσπόζει η μεγάλων διαστάσεων τρίκλιτη βασιλική του Αγίου Αχιλλείου, ένα από τα σημαντικότερα μνημεία της περιοχής. Ο ναός αυτός ιδρύθηκε γύρω στο 1000 μ.Χ. από τον τσάρο Σαμουήλ και λειτούργησε ως καθεδρικός μέχρι τις αρχές του 15ου αιώνα, οπότε εγκαταλείφθηκε και σταδιακά ερειπώθηκε. Ήδη από τη δεκαετία του 1960 είχαν διενεργηθεί εκτεταμένες ανασκαφές από τον καθηγητή Νικόλαο Μουτσόπουλο, που αποκάλυψαν τη σημαντική ιστορία της βασιλικής. Ωστόσο, μέχρι τη δεκαετία του 1990 το μνημείο παρέμενε εκτεθειμένο στις αντίξοες καιρικές συνθήκες και παρουσίαζε σοβαρά στατικά προβλήματα, ιδιαίτερα στη βόρεια κιονοστοιχία του, όπου ψηλοί πεσσοί σώζονταν σε μεγάλο ύψος χωρίς συνδετικό δεσμό. Η πρόκληση για την ομάδα αποκατάστασης υπό την Κλεοπάτρα Θεολογίδου ήταν διττή: αφενός η προστασία ενός ερειπωμένου μνημείου από περαιτέρω φθορά και αφετέρου ο καθορισμός του ορίου μέχρι το οποίο θα ήταν επιστημονικά αποδεκτή η μερική ανακατασκευή τμημάτων του, ώστε να ανακτήσει αναγνωρίσιμη μορφή χωρίς να παραβιάζεται η αυθεντικότητά του.

Υπό την καθοδήγηση της Κλεοπάτρας Θεολογίδου πραγματοποιήθηκαν υποδειγματικές επεμβάσεις: μερική ανακατασκευή στη βόρεια κιονοστοιχία και το διακονικό, αρμολογήματα, αφαίρεση ακατάλληλων επισκευών, αποκατάσταση δαπέδου και προσθήκη στη κορυφή των τοιχοποιιών μιας επιπλέον στρώσης λίθων (το λεγόμενο “sacrifice layer”) με μορφή παρόμοια της αρχικής δομής, ώστε να προστατεύονται τα υποκείμενα αρχαία τμήματα από την εισροή των ομβρίων υδάτων.

Με τις επεμβάσεις αυτές, η βασιλική προστατεύθηκε από την κατάρρευση και τις καιρικές φθορές, ενώ ανέκτησε εν μέρει την μορφή της, επιτρέποντας στον επισκέπτη να αντιληφθεί την κλίμακα και τη λαμπρότητά της ως επισκοπικού ναού του 10ου αιώνα. Η σημασία του έργου είναι τεράστια, διότι διέσωσε ένα εμβληματικό μνημείο και το ανέδειξε ως κεντρικό στοιχείο της πολιτιστικής ταυτότητας της Πρέσπας και της Δυτικής Μακεδονίας και βασικό αναγνωρίσιμο τοπόσημο της ευρύτερης περιοχής.

#### **Ναός Αγίου Γερμανού (οικισμός Αγίου Γερμανού)**

Ένα από τα πλέον σημαντικά σωζόμενα μνημεία της ευρύτερης περιοχής είναι ο ναός του Αγίου Γερμανού, στον ομώνυμο οικισμό στις Πρέσπες. Πρόκειται για λιθόκτιστο ναό του 11ου αιώνα με τρούλο, μικρής κλίμακας (περίπου 60 τ.μ. εμβαδόν), ο οποίος όμως διατηρεί κομψές αναλογίες και ανθρώπινη κλίμακα. Ο ναός του Αγίου Γερμανού, χτισμένος τον 11ο αιώνα, ανήκει στον τύπο του

σταυροειδούς εγγεγραμμένου ναού με τρούλο και διατηρεί τρεις φάσεις τοιχογραφιών (11ος, τέλη 12ου–αρχές 13ου και 18ος αι.). Πριν από τις επεμβάσεις της δεκαετίας του 1990, αν και λειτουργικός, εμφάνιζε σημαντικές αλλοιώσεις: οι εξωτερικοί τοίχοι είχαν καλυφθεί με τσιμεντοκονία, κρύβοντας τον αυθεντικό διάκοσμο· οι τοιχογραφίες είχαν μαυρίσει από τον καπνό· ο περίβολος ήταν αδιαμόρφωτος και αποκλεισμένος με ψηλή μάντρα, ενώ η υγρασία επηρέαζε τα θεμέλια.

Ήταν αναγκαία μια ολοκληρωμένη αποκατάσταση, έτσι μετά από μελέτη και δοκιμές, αφαιρέθηκαν τα νεώτερα επιχρίσματα, καθαρίστηκαν οι τοιχοποιίες και διατηρήθηκαν τα αρχικά κονιάματα με περιορισμένα αρμολογήματα. Οι τοιχογραφίες συντηρήθηκαν, αποκαλύπτοντας την εικονογραφική τους αξία, ενώ το πέτρινο δάπεδο καθαρίστηκε, ενισχύθηκε και συμπληρώθηκε όπου χρειαζόταν. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στον περιβάλλοντα χώρο: η μάντρα καθαιρέθηκε και ο αύλειος χώρος ανασχεδιάστηκε με διαδοχικά επίπεδα που αναδεικνύουν τον ναό στο τοπίο. Κατασκευάστηκε αποστραγγιστικό δίκτυο, το έδαφος επιστρώθηκε με τοπικό γρανίτη και τοποθετήθηκε χαμηλή λιθόκτιστη περίφραξη που λειτουργεί και ως καθιστικό. Προστέθηκαν φωτισμός και ενημερωτική πινακίδα, καθιστώντας τον ναό προσβάσιμο και κατανοητό στο κοινό. Οι παρεμβάσεις υπήρξαν ήπιες και σεβαστικές, αποκαθιστώντας την ιστορική μορφή του Αγίου Γερμανού και αναδεικνύοντάς τον ως μνημείο υψηλής αρχιτεκτονικής και καλλιτεχνικής αξίας για τις Πρέσπες.

Με αυτές τις παρεμβάσεις, ο ναός του Αγίου Γερμανού ανέκτησε την ιστορική του όψη και αναβαθμίστηκε ως επισκέψιμο αξιοθέατο. Η έκταση και η ποιότητα των εργασιών είχαν ως αποτέλεσμα την διάσωση και ανάδειξη ενός μνημείου υψηλής αρχιτεκτονικής και καλλιτεχνικής αξίας για τις Πρέσπες, επιτρέποντας τόσο στους κατοίκους όσο και στους επισκέπτες να το θαυμάσουν στο αυθεντικό του κάλλος.

### **Ιερά Μονή Παναγίας Πορφύρας (νησί Αγίου Αχιλλείου)**

Στο νησάκι του Αγίου Αχιλλείου, πέραν της μεγάλης βασιλικής, σώζονται τα ερείπια της Μονής Παναγίας Πορφύρας, που ιδρύθηκε στα τέλη του 15ου αιώνα. Η ίδρυση της μονής συνέπεσε με την εγκατάλειψη του βυζαντινού οικισμού στο νησί και την ανάπτυξη του μοναχισμού στην περιοχή. Η μονή λειτούργησε έως το 1941, οπότε υπέστη βομβαρδισμό κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και εγκαταλείφθηκε.

Σήμερα στη Μονή της Παναγίας Πορφύρας σώζονται ερείπια από κελιά και βοηθητικά κτίσματα, ενώ ο καθολικός ναός υπέστη σοβαρές ζημιές από βομβαρδισμούς, με κατάρρευση του βόρειου τοίχου. Η επισκευή του το 1954 και η ανακατασκευή της στέγης τη δεκαετία του 1980 τον διατήρησαν σε καλή στατική κατάσταση, ωστόσο τη δεκαετία του '90 παρέμεναν προβλήματα: ρωγμές στον μεσότοιχο και στους τοίχους του νάρθηκα, έντονη υγρασία στον νότιο τοίχο, καθώς και κακοτεχνίες προηγούμενων επεμβάσεων. Ο υπόλοιπος χώρος της μονής ήταν εγκαταλειμμένος, με βλάστηση, μισογκρεμισμένους τοίχους και διάσπαρτα οικοδομικά υλικά.

Στόχος των εργασιών υπό την Κλεοπάτρα Θεολογίδου ήταν η στατική ενίσχυση του ναού και η ανάδειξη του περιβάλλοντος χώρου, ώστε το συγκρότημα να γίνει ασφαλές και επισκέψιμο. Στον καθολικό ναό πραγματοποιήθηκαν εκτεταμένα αρμολογήματα, περιορισμένα ενέματα στις ρωγμές και προληπτική συντήρηση των τοιχογραφιών. Για την υγρασία, δημιουργήθηκε αποστραγγιστικό δίκτυο μετά από ανασκαφική διερεύνηση των θεμελίων. Παράλληλες ανασκαφές αποκάλυψαν τα θεμέλια της βόρειας στοάς, τα οποία στερεώθηκαν και διατηρήθηκαν ορατά, εμπλουτίζοντας την κατανόηση της αρχικής κάτοψης.

Στον περιβάλλοντα χώρο έγινε καθαρισμός βλάστησης και μπαζών, υποστύλωση ετοιμόρροπων τοίχων και τακτοποίηση του διάσπαρτου υλικού. Έτσι ο χώρος της μονής απέκτησε σαφή διάταξη και δυνατότητα μελλοντικής πλήρους αποκατάστασης, για την οποία εκπονείται μελέτη την εποχή αυτή με χρηματοδότηση του Δήμου Πρεσπών, ενώ ο ναός προστατεύτηκε και αναδείχθηκε ως ζωντανό μνημείο της πρεσπικής μοναστηριακής παράδοσης.

Οι επεμβάσεις στην Παναγία Πορφύρα εξασφάλισαν ότι τα ερείπια της ιστορικής μονής δεν θα συνεχίσουν να καταρρέουν ανεξέλεγκτα, ενώ ταυτόχρονα κατέστησαν τον χώρο προσβάσιμο. Το μνημείο αναδείχθηκε ως ζωντανή μαρτυρία της τελευταίας φάσης κατοίκησης του Αγίου Αχιλλείου, με τη μοναστηριακή παράδοση που άνθισε εκεί τον 16ο αιώνα.

### **Ναός Αγίου Δημητρίου (νησί Αγίου Αχιλλείου)**

Στη δυτική πλευρά του ίδιου νησιού (Αγίου Αχιλλείου) βρίσκονται τα κατάλοιπα ενός ακόμη βυζαντινού ναού, αφιερωμένου στον Άγιο Δημήτριο. Ο ναός του Αγίου Δημητρίου τοποθετείται χρονολογικά στον 14ο αιώνα, με βάση τα στυλιστικά χαρακτηριστικά των λιγοστών τοιχογραφιών του, και φαίνεται ότι οικοδομήθηκε στη θέση προγενέστερου ναού. Βρισκόταν σε ιδιαίτερα κακή κατάσταση: μόνο αποσπασματικά τμήματα τοίχων ήταν όρθια, χωρίς να σχηματίζεται πλήρης κάτοψη, ενώ αγνοούνταν η θέση εισόδων και η στάθμη δαπέδου λόγω ελλειπών τεκμηρίων. Κατασκευαστικές ιδιαιτερότητες, όπως η μη σύνδεση του ιερού με τον βόρειο τοίχο και οι ανισομεγέθεις πεσσοί, έθεταν

ερωτήματα για τις οικοδομικές φάσεις. Το μνημείο ήταν ετοιμόρροπο και απαιτούσε άμεση επέμβαση. Οι εργασίες αποκατάστασης κινήθηκαν σε δύο άξονες: τη σταθεροποίηση των σωζόμενων τμημάτων και τη διατήρηση όσο το δυνατόν περισσότερων πληροφοριών για μελλοντική μελέτη. Όλες οι τοιχοποιίες αρμολογήθηκαν και ενισχύθηκαν με ειδικά ενέματα για αύξηση της συνοχής. Με βάση φωτογραφίες και ίχνη, ανακατασκευάστηκαν επιλεκτικά τμήματα: μέρος της κόγχης του ιερού, ο νότιος τοίχος και ο μεσότοίχος. Για προστασία από τα όμβρια, τοποθετήθηκε sacrifice layer λίθων στις άνω επιφάνειες, κατά το πρότυπο της βασιλικής του Αγίου Αχιλλείου. Δεν επιχειρήθηκε ανασύσταση ανοιγμάτων λόγω έλλειψης τεκμηρίων, ώστε να αποφευχθεί αυθαίρετη αναπαράσταση. Τέλος, για την ασφαλή επίσκεψη τοποθετήθηκε ξύλινη γέφυρα-διάδρομος, ενώ περιμετρικά και εσωτερικά εγκαταστάθηκε αποστραγγιστικό δίκτυο για την προστασία των θεμελίων.

Μέσω αυτών των προσεκτικών επεμβάσεων, ο Άγιος Δημήτριος διασώθηκε από βέβαιη περαιτέρω κατάρρευση και παράλληλα διατηρήθηκε ως πολύτιμο αρχαιολογικό τεκμήριο. Αν και ο ναός παραμένει ερειπωμένος, η στερέωση και η μερική αποκατάσταση που έγινε, σε συνδυασμό με την τοποθέτηση ενημερωτικής υποδομής (διαδρόμου, πινακίδων), επιτρέπουν πλέον την επίσκεψή του με ασφάλεια και τη μελέτη του από ειδικούς, συμβάλλοντας στη γνώση για την βυζαντινή παρουσία στο νησί του Αγίου Αχιλλείου κατά τον 14ο αιώνα.

### **Ασκηταριό Μεταμορφώσεως (Μεγάλη Πρέσπα)**

Η περιοχή των Πρεσπών δεν χαρακτηρίζεται μόνο από μνημεία οργανωμένων οικισμών, αλλά και από ερημητήρια (ασκηταριά) σκαρφαλωμένα σε βραχώδεις ακτές, τα οποία μαρτυρούν την ακμή του μοναχισμού ιδιαίτερα από τον 13ο αιώνα και εξής.

Το Ασκηταριό της Μεταμορφώσεως, χτισμένο τον 13ο αιώνα σε κοίλωμα βράχου κοντά στη λίμνη, θεωρείται το αρχαιότερο γνωστό ασκηταριό της Πρέσπας. Αρχικά μικρός καμαροσκέπαστος ναΐσκος, επεκτάθηκε αργότερα προς βορρά και δύση με κατεδάφιση και ανοικοδόμηση τοίχων, ενώ η καμάρα αντικαταστάθηκε από ξύλινη τρίκλινη στέγη. Οι προσθήκες διέυρυναν τον χώρο, αλλά αποδυνάμωσαν την αρχική κατασκευή. Στις αρχές του 1990 το μνημείο παρουσίαζε σοβαρά στατικά προβλήματα: η στέγη είχε φθαρεί, οι τοιχοποιίες κινδύνευαν από κατάρρευση και ο περιβάλλον χώρος, με υπολείμματα κελιών, μαγειρείου, αποθήκης και αναλημματικών τοίχων, ήταν σε κατάσταση εγκατάλειψης.

Οι επεμβάσεις υπό την Κλεοπάτρα Θεολογίδου στόχευσαν στη συνολική σταθεροποίηση και ανάδειξη του μνημείου, χωρίς αλλοίωση του λιτού, χαρακτήρα του. Η στέγη αντικαταστάθηκε σχεδόν εξ ολοκλήρου, οι νεώτερες λιθοδομές αρμολογήθηκαν και ενισχύθηκαν, ενώ οι τοιχογραφίες του ναΐσκου συντηρήθηκαν. Στον περιβάλλοντα χώρο αποκαταστάθηκαν οι χαμηλοί αναλημματικοί τοίχοι και καθαρίστηκε η βλάστηση, διαμορφώνοντας εκ νέου τα τεχνητά πλατώματα.

Το εγχείρημα αυτό παρουσίασε ιδιαίτερες δυσκολίες λόγω της πρόσβασης (σε απόκρημνο σημείο) και της ανάγκης να μην διαταραχθεί το φυσικό τοπίο. Εντούτοις, στέφθηκε με επιτυχία: το ασκηταριό Μεταμορφώσεως πλέον στέκει στερεωμένο και ασφαλές, με τη μορφή του αποκατεστημένη, αποτελώντας ένα χαρακτηριστικό δείγμα της ασκητικής ζωής στο εκπληκτικό φυσικό περιβάλλον της Μεγάλης Πρέσπας.

### **Ασκηταριό Παναγίας Ελεούσας (Μεγάλη Πρέσπα)**

Η Παναγία Ελεούσα, χτισμένη το 1409/10, είναι το πιο απομακρυσμένο και θαυματικό ασκηταριό της Πρέσπας, φωλιασμένο 40 μέτρα πάνω από τη λίμνη σε απόκρημνο βράχο της νότιας ακτής. Ο μικρός καμαροσκέπαστος ναός διατηρεί αξιόλογες τοιχογραφίες του 15ου αιώνα, ενώ οι δυτικές και νότιες όψεις του φέρουν ζωγραφιστή απομίμηση τοιχοδομίας. Δίπλα του σώζονται ερείπια από κελιά μοναχών. Πριν την αποκατάσταση, ο ναός ήταν δομικά ικανοποιητικός, αλλά οι τοιχογραφίες παρουσίαζαν φθορές, τα θεμέλια είχαν μικρά προβλήματα και ο περιβάλλον χώρος βρισκόταν σε εγκατάλειψη: τα κελιά κινδύνευαν με κατάρρευση, η βλάστηση ήταν ανεξέλεγκτη και μια πρόχειρη τσιμεντένια σκάλα υποβάθμιζε το μνημείο.

Οι παρεμβάσεις, υπό την επίβλεψη της Κλεοπάτρας Θεολογίδου, επικεντρώθηκαν σε ήπια στερέωση του ναού και εκτεταμένες εργασίες στον περιβάλλοντα χώρο. Η θεμελίωση ενισχύθηκε όπου είχε υποσκαφθεί και οι τοιχογραφίες συντηρήθηκαν σχολαστικά. Στον περίβολο, τα ερείπια των κελιών καθαρίστηκαν και στερεώθηκαν, ενώ η σκάλα πρόσβασης επενδύθηκε με λαξευτή πέτρα και εφοδιάστηκε με νέο κιγκλίδωμα, ώστε να ενταχθεί αρμονικά στο τοπίο και να εξασφαλίζει την ασφάλεια των επισκεπτών.

Οι επεμβάσεις αυτές έγιναν με μεγάλη προσοχή, δεδομένης της δυσκολίας πρόσβασης συνεργείων και υλικών σε ένα τόσο απομονωμένο σημείο. Το αποτέλεσμα είναι ότι η Παναγία Ελεούσα παραδόθηκε ως ένα ασφαλές και επισκέψιμο μνημείο, όπου ο επισκέπτης μπορεί πλέον να ανέλθει και να θαυμάσει το μοναδικό συνδυασμό του βυζαντινού παρεκκλησίου με το μαγευτικό φυσικό τοπίο της λίμνης. Το έργο αυτό συνέβαλε καθοριστικά στη διάσωση ενός από τα πιο ιδιαίτερα στοιχεία της πολιτιστικής

κληρονομιάς των Πρεσπών, αναδεικνύοντας παράλληλα την αρμονική συμβίωση φύσης και ανθρώπου που χαρακτηρίζει την περιοχή.

#### **Ναός Αγίου Νικολάου (ερείπιο στην περιοχή Πύλης)**

Στα νότια της Μικρής Πρέσπας, στη θέση Πύλη, σώζεται ερειπωμένος ο ναός του Αγίου Νικολάου, σπάνιο δείγμα τρικόγχου ναού με τρούλο από τα τέλη του 13ου αιώνα. Χαρακτηρίζεται από αρχιτεκτονικές ιδιομορφίες: οι πλάγιες κόγχες δεν προεξέχουν εξωτερικά, δίνοντας την εικόνα απλού ορθογωνίου, ενώ η κάτοψη εμφανίζει ασυμμετρίες. Η τοιχοποιία του είναι ιδιαίτερα επιμελημένη, με κεραμοπλαστικό διάκοσμο που θυμίζει το πλινθοπερίκλειστο σύστημα, ενώ εσωτερικά έφερε πλήρη τοιχογράφηση. Ο τρούλος σώζονταν ακόμη τον 19ο αιώνα, αλλά καταστράφηκε πιθανότατα στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Έκτοτε, η έκθεση στις καιρικές συνθήκες και οι αυξομειώσεις της στάθμης της λίμνης προκάλεσαν σοβαρή διάβρωση στα θεμέλια και στους τοίχους.

Το έργο με την ευθύνη της Κλεοπάτρας Θεολογίδου επικεντρώθηκε στη στερέωση και μερική αποκατάσταση, με σκοπό τη διάσωση του μνημείου και των πληροφοριών που φέρει. Πραγματοποιήθηκε λεπτομερής καταγραφή στοιχείων και μελέτη παλαιών φωτογραφιών, ώστε να τεκμηριωθεί η μορφή του. Με βάση αυτά, ανακατασκευάστηκαν ορισμένα υψηλά τμήματα και τμήματα του κεραμοπλαστικού διακόσμου, ενώ οι τοιχοποιίες ενισχύθηκαν με αρμολογήματα και ενέματα. Επιπλέον, ελήφθησαν μέτρα αποστράγγισης για την προστασία της βάσης από την υγρασία.

Το έργο στον Άγιο Νικόλαο (Πύλη) ήταν ιδιαίτερα απαιτητικό λόγω της κακής κατάστασης του μνημείου, όμως η παρέμβαση αυτή απέτρεψε περαιτέρω καταστροφή και άφησε παρακαταθήκη μια τεκμηριωμένη βάση για μελλοντικές εργασίες ολοκλήρωσης της αποκατάστασης. Παρά την μερική φύση της επέμβασης, το ερείπιο πλέον είναι σταθεροποιημένο και ασφαλές, και η μορφή του ναού, χωρίς να έχει ανακατασκευαστεί πλήρως, είναι σε κάποιο βαθμό αναγνώσιμη, αναδεικνύοντας την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική του σύλληψη.

#### **Ναός Αγίου Νικολάου (Κοινότητα Πλατέως)**

Ο ναός του Αγίου Νικολάου στο Πλατύ, κοντά στη Μεγάλη Πρέσπα, χρονολογείται στον 16ο αιώνα και αποτελεί το μοναδικό σωζόμενο μνημείο της εποχής στην περιοχή σε πλήρη και καλή κατάσταση. Πρόκειται για μικρό μονόχωρο ναό με δίριχτη ξύλινη στέγη και τοιχοποιίες ενισχυμένες με ξύλινα «ζωνάρια», χαρακτηριστική τεχνική αντισεισμικής προστασίας. Στη δυτική όψη διατηρούνται εξωτερικές τοιχογραφίες και ίχνη θεμελίωσης που πιθανώς ανήκαν σε παλαιότερο προστώο. Στο εσωτερικό, το πλινθόστρωτο δάπεδο φέρει κυκλικό «ομφαλό», ενώ ο ναός είναι κατάγραφος με αξιόλογες αγιογραφίες.

Πριν την αποκατάσταση, το μνημείο παρουσίαζε μόνο ήπιες φθορές: αποσαθρώσεις σε τμήματα της λιθοδομής, σαθρό ξύλινο «πέτωμα» στη στέγη και ρωγμές στο δάπεδο. Βασική αρχή της Κλεοπάτρας Θεολογίδου ήταν η ελάχιστη δυνατή επέμβαση ώστε να διατηρηθεί η αυθεντικότητα. Έτσι, αντικαταστάθηκε μόνο το φθαρμένο κάλυμμα της στέγης, συντηρήθηκε ο ξύλινος σκελετός, έγιναν περιορισμένα αρμολογήματα και αντικαταστάθηκαν ορισμένα σαθρά ξύλινα στοιχεία. Οι τοιχογραφίες, εσωτερικές και εξωτερικές, συντηρήθηκαν με ιδιαίτερη φροντίδα, ενώ περιμετρικά εγκαταστάθηκε αθέατο αποστραγγιστικό δίκτυο για την προστασία από υγρασία.

Με αυτές τις ελάχιστες αλλά ουσιώδεις επεμβάσεις, ο Άγιος Νικόλαος του 16ου αιώνα διατηρήθηκε ακριβώς ως είχε, κερδίζοντας ίσως μόνο σε διάρκεια ζωής. Το μνημείο εξακολουθεί να μεταδίδει αυθεντικά την ιστορική του φυσιογνωμία, προσφέροντας στους ειδικούς και το κοινό ένα ζωντανό δείγμα μεταβυζαντινής ναοδομίας στις Πρέσπες.

Για όλα τα παραπάνω, προτείνουμε ως ελάχιστη τιμή προς το πρόσωπο της Αρχιτέκτωνος αποκατάστασης μνημείων, κυρίας Κλεοπάτρας Θεολογίδου, την ανακήρυξή της ως Επίτιμης Δημότισσας του Δήμου Πρεσπών, ως ένδειξη σεβασμού στο πρόσωπό της και αναγνώρισης της πολυετούς προσφοράς της στον τομέα της Αρχαιολογίας, της διάσωσης και ανάδειξης των μνημείων και της πολιτιστικής κληρονομιάς, με άμεσο όφελος για την τοπική κοινωνία και τον Δήμο μας.

Η τελετή ανακήρυξης σε επίτιμη Δημότισσα του Δήμου Πρεσπών, θα πραγματοποιηθεί, στις 29 Αυγούστου του 2025.

### **ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ**

αφού έλαβε υπόψη:

- Τις διατάξεις του άρθρου 65 του Ν. 3852/2010 («Καλλικράτης»), όπως ισχύει,
- Τον Κανονισμό Λειτουργίας του Δημοτικού Συμβουλίου,
- Την παραπάνω εισήγηση,
-

- Την αναγκαιότητα ηθικής επιβράβευσης της Αχριτέκτωνος κυρίας Κλεοπάτρας Θεολογίδου που με το έργο της τίμησε και πρόβαλε τον Δήμο μας &
- τα αποτελέσματα της ψηφοφορίας

### ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ ΟΜΟΦΩΝΑ

1. Την **ανακήρυξη της Αρχιτέκτωνος αποκατάστασης μνημείων, κας Κλεοπάτρας Θεολογίδου, ως Επίτιμης Δημότισσας του Δήμου Πρεσπών.**
2. Η απόφαση αυτή ερείδεται στην αναγνώριση της στην πολυετή, επιστημονικά υποδειγματική προσφορά της στην προστασία, αποκατάσταση και ανάδειξη των βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων της λεκάνης Πρεσπών, με άμεσο όφελος για την τοπική κοινωνία και τον Δήμο μας.
3. Η ανακήρυξη θα συνοδευθεί από την απονομή τιμητικής πλακέτας και σχετικού ψηφίσματος σε ειδική τελετή που θα ορισθεί από τον Δήμο.
4. Η τελετή ανακήρυξης σε επίτιμη Δημότισσα του Δήμου Πρεσπών, θα πραγματοποιηθεί, στις 29 Αυγούστου του 2025.

Η παρούσα απόφαση να καταχωρηθεί στο βιβλίο αποφάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου και να επιδοθεί στην τιμώμενη.

Η απόφαση αυτή πήρε αύξοντα αριθμό **63/2025**.

### ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

#### Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Γεωργίου Φώτιος

#### ΤΑ ΜΕΛΗ

1. Κακαράντζας Νικόλαος (Αντιπρόεδρος Δ.Σ.)
2. Φωτίου Αντώνιος (Γραμματέας Δ.Σ.)
3. Μανούρης Κων/νος (Αντιδήμαρχος)
4. Μπαμπάκου Μαργαρίτα (Αντιδήμαρχος)
5. Δημητρόπουλος Εμμανουήλ (Αντιδήμαρχος)
6. Νόνας Παναγιώτης
7. Τσίκου Βουτσινά Ιωάννα
8. Αγορόπουλος Βασίλειος
9. Βλαχόπουλος Αναστάσιος
10. Τσέπας Βασίλειος
11. Τράσια Έλλη